

ravnovesje v sebi. Pa jih pogledajmo vso vrsto, od Martina, ki se zaje v volka s suhimi rokami, pa do vaškega Cyrana, ki dela pesmi na ljubico in domovino. Gonilna sila, ki rine značaje do dejanj, se kondenzira iz tendence fizičnega samoobstoja do hrepenenja, »ki nam ga je podelil Bog, da ne pogibamo kakor živina«. (Str. 151.) A sreče v življenju ni, vse je neizpolnjeno pričakovanje in razočaranje, »to je bila prva rana, ki jo je zasekala misel v Tončkovo srce. In ni zacelila niti, ko je odrasel, še poglobila se je in pekla do konca dni«, zakaj? ker so »rodovi lepih svobodnih ljudi izumrli« (str. 10) in hodijo po cesti le še »sitni in kimajoči« (37). Največkrat pa se realizira hrepenenje po sreči v ljubezni do ženske. Vaški Cyrano je našel, »da so vse sanje izvirale iz hrepenenja po lepi nevesti«. Dobro, ta je mlad, a tudi srce starca Kuka si poželi stare Mice, »ne toliko, da bi uživalo, ampak da bi vladalo in skrbelo za slabe z veliko svojo močjo, ne misleč na razočaranje, ki ga nosi vsaka ženska s seboj«, pripominja pisatelj. Sreča, naj bo že v kakršnikoli obliki, je prvi kamen, ob katerem se razbijejo njegovi ljudje. Drugi pa je — vera. Tako motivira Adama puščavnika, ki se je zaklenil svetu; morda »je imel Adam na vesti greh zoper svetega Duha, ki se ga človek naleze, da sam ne ve, kdaj. Zagledajo se oči in se začudijo: »Kaj je svet in življenje?« O misel hudičeva, ki je niso mogli zatreti celo po naših vaseh. Veliko žrtev je že pokopala, pogubila je naše najboljše, ker je bilo premalo luči, da bi mogle videti žrtve še drugo stran. Kdor je kriv tega greha zoper svetega Duha, mu umrje veselje za delo, romarska strast mu zleze v pete.« In res, Adam živi v topi resignaciji, Evica in kmet Colja zblaznita, ker so obupali nad božjo milostjo. Odveč bi bilo prerekati se s pisateljem glede stvari, katere je gledal skoz zamazano steklo, omenim samo, da so to vsi problemi, ki jih je izločil iz življenja v naši vasi. — S tem smo se doteknili že njegove osebnosti, kajti več ne moremo od nikogar zahtevati, kakor je sam doživel. Iz njega vedno gleda poleg pisatelja s toplim čuvstvom tudi neslan klevetnik, ki je pa bolj slabo založen s papirnato učenostjo. Moram se pregrešiti, da mu omenim Dostojevskega in uči naj se od njega, ki je za živalsko zunanostjo svojega naroda našel človeka z velikim etičnim in socialnim idealom, a on je našel človeka v naši vasi, kolikor mu ga klevetnik ni zapackal. Tu ni slikano življenje od človeka, ki je sam izšel iz naroda, trpel ž njim in našel ključ do njegovega srca, ampak to so podobe slikarja, ki je prišel za počitnice iskat na deželo motivov, ki ugajajo njegovi teoriji. Ali je pri nas res sama resignacija, topoglavost in mračnjaštvo, na vzvišenem stolu pa poje jeremijado Anton Novačan, ali ni v »naši vasi« tudi človek, ki je poln trdne vere v sebe samega, ki nikoli ne pade, da bi ne vstal, ob katerega volji se zrušijo vse tragedije življenja, ki ima v religiji očiščen ideal o sreči? Te ga naj si ogleda in klobuk z glave pred njim! A dokler mu bo klevetnik pihal v uho, dokler bo predsodek podlaga njegovega realizma, se bodo njegovi spisi imenovali novelice Antona Novačana, ne pa Naša vas. Resnično se mu ni bilo treba v uvodnici tako ritmično napihovati, da se revna misel komaj razbere iz blestečih besed. Saj se lahko na vsa usta pove, pa ne lo nič slabše.

Dr. J. Šilc.

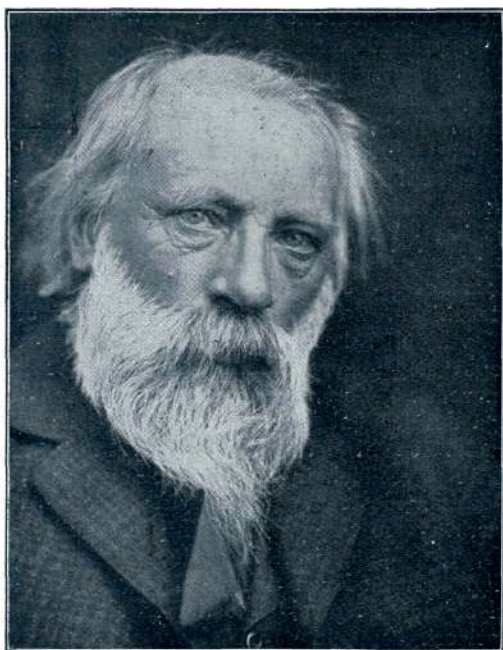
Sredozimci. Petra Bohinjca izbrani spisi, II. zvezek. Založilo, natisnilo in izdalo »Tiskovno društvo v Kranju«, 1913, str. 84, cena broš. knjigi 60 h, vezani 1 K. — Sredozimci obsegajo šest črtic, od katerih so bile natisnjene tri v Ljubljanskem Zvonu, ena v dijaški Zori, dve pa sta v zbirki obelodanjeni prvič. Naslov jim je dal pisatelj po svetnikih, ki jih obhajamo sredi zime, torej imajo ime po času, v katerem jih je pripravljaval pisatelj za tisk. Namenil jih je, kakor pravi sam v predgovoru, za požinko slovenskim dekletom, ne gospodičnam, kar je značilno za Bohinjca kot pisatelja. Sam se dobro zaveda, da so pognale te črtice iz našega ljudstva in so tudi namenjene v prvi vrsti ljudstvu. In taka je Bohinjčeva umetnost. Črpa jo naravnost iz ljudstva, sredi katerega je vzrastel in med katerim živi. Njegove osebe so živele in žive med našim ljudstvom, njegov slog je kakor slog narodne poezije in tudi v tehniki ne išče mnogo več, kar nam nudi naša narodna umetnost. Naša narodna poezija pa ni to, kar je srbohrvaška, prikladna za epopeje in daljše pripovedne pesmi; a odlikuje se po svojstvu, kakršnega zastopajšečemu pri hrv. nar. poeziji: naša je jedrnata in izklesana, redkobesedna, a neizrečeno mila in elegična, kakor ustvarjena za balade in romance. Tudi Bohinjec nima tiste epične sile, ki jo zahtevajo daljše povesti in romani, a ima tisto jedrnatost in krepkost, ki jo morajo imeti kratke črtice in posamezni prizori. Bohinjec pogodi kratke scene, markantno oriše značaje in posamezne osebe in take plodove njegove muze nam nudi ta zbirka. Že ko je nastopil s svojimi črticami l. 1887. v Ljubljanskem Zvonu, je vzbudil njegov gorki in krepki slog pozornost vseh, ki ljubijo realen ton naše narodne govornice. V Bohinjcu so že tedaj videli drugega Jurčiča, ne sicer Jurčiča v Desetem bratu, pač pa Jurčiča, ki je tako živo opisoval našega kmeta v manjših povesticah in črticah. Bohinjec se še ni izčrpal, dasi mu mestoma nedostaja tistega gorkega opisa, ki ga srečavamo v njegovih prvih proizvodih. V dveh črticah, ki ju je natisnil tu prvič, izkuša posnemati nekoliko tudi moderen način opisovanja; a na prvi pogled se vidi, da ni skladnosti med obliko in njegovimi prizori. Čemu bi popuščal svoja pota, saj ne bo umetnost, ki zajema iz živega studenca narodovega, nikdar zastarela!

Dr. A. B.

R. Fr. Magjer: **Novi zvuci.** Pjesme. (3. knjiga pjesama »Pozivi«.) Osjek, 1912. — To je v enem letu že druga izdaja (v celem 3. izdaja) pesniške zbirke »Novi zvuci«, redok uspeh, osobito pri pesmih. Napram prejšnji izdaji, ki je zagledala beli dan takisto leta 1912., je pričujoča izdaja razširjena za 40 strani. Teh 40 strani obsega uvod v zbirko, ki ga je spisal dr. Jos. Tominšek, nadalje nov predel, obsegajoč 31 »epigramov« in 4 nove pesmi v skupini »Pjesme različne«. — R. Fr. Magjer, znani pedagoški pisatelj, je ljubezniv pesnik mehko-liričnega značaja. Hudim strastem se ne vdaja in jih tudi ne opeva; »mi nismo kao drugi ljudi«, pravi sam; »olujini« je sicer posvečena posebna pesem, a viharna ni. Njegove pesmi ne pretresavajo, pač pa mikajo; skrbno se izogibljejo vsakega spora z pravostjo, ne da bi postale osladno moralizujoče. Tudi ljubezen opeva, toda opevana ljuba je njegova zakonska žena — kočljivo razmerje, ki ga ni lahko opevati, ker preti ali indiskretnost ali pustost. Naš pesnik se je dobro izognil obema opastima z iskreno nežnostjo, ki jo je položil v vsako

besedo; vprašati celo sme: »Sječas li se baršunaste bračne naše noči prve?« — Popne pa se pesnik tudi do gorkega navdušenja v nekaterih odah v skupini »Ideali«, n. pr. v budnicah »Hrvat« in »Domovini« (»Oj čelik-Hrvati, gdje ste?«) . . . Kot očitnemu čuvstvenemu liriku se mu pesmi epskega značaja manj posrečijo. Tudi »epigrami« izvečine niso epigrami, izvzemši redke (»Trojednoj kraljevini«, »Žalosna istina«); nedostaja jim obično ostrosti v mislih in v izrazu. — Lično opremljena knjižica bodi prijateljem hrvaškega slovstva priporočena. T.

Dr. Leopold Lenard: **Rozwój historyczny gramatyki słoweńskiej.** Ponatis iz »Prace filologiczne«. Tom VIII. — Zeszyt II. 248 str. Pričujoča razprava ima namen razjasniti vodilne ideje v razvoju pismenega jezika, kar je ravno zgodovina slovenske slov-

JAROSLAV VRCHLICKÝ (FRIDA).

nice. Dasi so pri nas že dosti filologizirali, vendar nimamo še dela, ki bi obdelavalo ta predmet; in to je vrlina te razprave, da material pregledno grupira in poda tudi vso literaturo, kar se je je nabralo o tvarini. Seveda se ne omeji samo na slovnice, kajti jezikovno vprašanje je od začetka navadno združeno tudi z literarnimi stremljenji dotične dobe, in tako imamo v tem zvezku skoro celo zgodovino reformacije, ki zavzema drugo polovico zvezka, prva polovica pa razjasnjuje vire slovenskega jezika, kolikor jih imamo iz predreformacijske dobe. — Kdor se je bavil kaj s slovensko filologijo, ne bo našel v tem zvezku nič posebno novega — menda je to samo prva polovica razprave, kajti od slovnice, ki jih je našel 36, obdeluje samo Bohoričovo, pač pa bo na podlagi dobro grupiranega materiala in navedene literature lahko študije nadaljeval, kajti posebno filološka stran in rešitev njenih problemov dr. Lenarda ne zanima v večji meri, kolikor je niso že drugi rešili. Dr. Š.

Vojska na Balkanu v angleški književnosti. Začudenje in zavist obide človeka, ko mu je dano videti v prebogato angleško književnost. Vsaka njena panna nudi brez števila vsakovrstnih del in edino, kar navdaja človeka z nezadovoljstvom, je preobilica, ki otežuje pregled. — Balkanska vojska še ni končana in angleška književnost se že more ponašati z lepim številom del o njej, in zdi se, da to število še naraste. — Angleški časniki, tudi politiki, so bili med prvimi, ki so pohiteli na lice mesta, ko je završelo po Balkanu. Njihov značaj na eni strani, na drugi pa neomejena sredstva, s katerimi so bili tako srečni, da so mogli razpolagati, vse to jim je omogočilo doseči dokaj več nego so njihovi drugonarodni tovariši. Obžalovati je le, da niso bili zmožni enega ali drugega jugoslovanskih jezikov, ker bi bili njihovi uspehi v tem oziru še večji. Visoko naobraženi gentlemani, ki združujejo bogato znanje in dragocene izkušnje s spretnim sukanjem peresa, ti angleški vojni poročevalci niso le drzni, neustrašni pa hitri v poročanju, nego tudi sila marljivi. Tej okolnosti je pripisovati, da imamo že v tem trenutku lepo število opisov balkanske vojske, v katerih se vseskoz proslavlja jugoslovansko junaštvo od začetka priprav za vojsko do zmagoslavnih bitk. — Kako silno se razlikujejo njihovi opisi od n. pr. nemških. Akoprav tuptatam eden ali drugi malo pretirava — to je bolj davek angleškemu okusu nego kaj drugega — vedno se more čitatelj zanesti, da angleški poročevalec piše resnično in pravično, predvsem pa dostojno. Tako n. pr. je Ashmead-Bartlett šel kot turkofil na bojišče, a je brezobzirno in vestno razkrival in bičal kričeče nedostatke v turški vojski, ki so bili pravi vzrok turškega poraza. Nemški poročevalci pa iščejo mrčesa in so polni podtikanj, sumničenj pa intrig. In če se kdaj nameri, da angleškemu poročevalcu kaj malega izpodleti, je gotovo, da se more tak lapsus pripisati le nepoznanju podrobnejših razmer, predvsem jezika. Ker so i oni več ali manj primorani zajemati svoje znanje o Slovanih iz nemških ter židovskih virov, so jih dokazi nenadejanega razvoja jugoslovanskih držav, ki je omogočil zmagoslavni boj za osvoboditev izpod turškega jarma in pa junaški čini Srbov, zlasti pa Bulgarov, navdali s tolikim občudovanjem in navdušenjem, da so njihovi popisi visoki slavospevi jugoslovanskih narodov. — Obžalovati je le, da so taka po vsebini in opremi prekrasna dela mogoča le med bogatimi narodi kakor so Angleži. Da jih Jugoslovani vsaj nekoliko spoznajo, je namen teh vrstic, in tistemu, ki je zmožen angleščine, gotovo ne bo žal, ako si nabavi eno ali drugo izmed njih. — Eno najzanimivejših je med njimi brezdvoma ono, ki ga je napisal Ellis Ashmead-Bartlett z naslovom: *With the Turks in Thrace*, str. X + 335, vel. 8°; založil Wm. Heinemann, London 1913. Cena 10 šilingov net.¹ Bogato opremljeno knjigo krasi 36 fotografskih slik in en večji zemljevid bulgarsko-turškega bojišča. E. Ashmead-Bartlett od Daily Telegrapha je veteran med vojnimi poročevalci in nebroj je vojska, ki se jih je bil udeležil. Med drugim je napisal večje delo o obleganju Port Arturja, ki ga je bil doživel na ruski strani kot vojni poročevalec. — Nemogoče je naravno v obsegu danega prostora in naloge podati nakratko osebnih

¹ Net pri ceni pomeni, da tudi knjigotržci ne dobe običajnega popusta.